

ESNAF VE SANATKARLARIN UYMALARI GEREKEN REKABET KURALLARI

Esnaf ve Sanatkarların Rekabet Kanunu Açısından Sorumlulukları

Piyasa ekonomisinin temel dayanağı olan rekabetin korunması ve geliştirilmesi, **4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un** (4054 sayılı Kanun) temel amacını oluşturmaktadır. 4054 sayılı Kanun 1997 yılından beri Rekabet Kurumu tarafından uygulanmaktadır.

Rekabet Kurumu'nun kuruluşundan bu yana yaptığı uygulamalara bakıldığında, **Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)** bünyesinde yer alan ya da bu bünyede yer almamakla birlikte küçük esnaf ya da tacir olarak değerlendirilebilecek kimi fırıncı, sarraf, sürücü kursu gibi teşebbüsler ile onların bağlı oldukları oda/dernek, birlik, federasyon gibi teşebbüs birliklerinin rekabeti kısıtlayıcı, bozucu ve engelleyici eylem ve işlemleri, 4054 Sayılı Kanun çerçevesinde inceleme, araştırma ve soruşturmaya konu olmuştur.

Bilindiği gibi, 4054 Sayılı Kanun'un 4. maddesi, **"Rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır"** hükmüyle rekabeti bozucu, engelleyici, kısıtlayıcı anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliği kararlarını yasaklamaktadır.

Diğer bir deyişle, **birbirleri ile rekabet eden esnafın birlikte fiyat belirlemeleri, pazarları ve/veya müşterileri paylaşmaları, rakip esnafı pazarın dışına çıkarmak için ortaklaşa eylemlerde bulunması yasaktır.** Aynı şekilde esnafın üye olduğu oda, dernek, birlik vb. **teşebbüs birliklerinin** yasalardan kaynaklanan azami fiyat tarifesi belirleme yetkileri dışında veya bu yetkilerini aşarak **üyelerine belirli bir fiyatı dikte etmeleri, üyeleri arasında pazar ve müşteri paylaşmalarını, pazara girişi engelleyici nitelikte karar ve uygulamalar içinde bulunmaları** yasaklanmaktadır.

TESK bünyesinde yer alan esnaf açısından konu değerlendirildiğinde:

- İşletmelerin bir araya gelmek suretiyle ürün satış fiyatını belirlemesi,
- Bağlı olunan oda, dernek, birlik veya federasyonların hazırladığı veya onayladığı azami satış fiyatını gösteren tarifelerin yine aynı teşebbüs birlikleri tarafından sabit ya da asgari satış fiyatına dönüştürülmesi,
- **Belirlenen fiyatlara** üyelerin uymaları konusunda **karar alınması**, üyelerin bu fiyatlara uymaları için **zorlanması** veya üyelere, bu fiyatlara uymadıkları gerekçesiyle **yaptırım uygulanması**,
- Bölge ve müşteri paylaşımı yapılarak, satış noktalarının belirli firmalar arasında paylaşılması, bu sebeple esnaf veya tacirlerin istedikleri yerden ürün temin edememeleri,
- Birlikte belirlenen fiyatlara veya bölge paylaşımına uyulup uyulmadığının denetlenmesi için bazı kişilerin görevlendirilmesi,
- İşletmelerin, aralarında anlaşmak suretiyle indirim oranlarını ve mal verdikleri esnafın kar marjını sabitlemesi,

- İşletmelerin, mal verdikleri satıcıların, tarifelerle belirlenen fiyatların altında satış yapmalarına engel olmaları,
- Bütün bu konularda varılan anlaşmaların uygulanması için havuz oluşturulması, senet imzalanması, yazılı veya sözlü taahhütte bulunulması,
- “Oda kararı” veya “birlik kararı” denilerek ortak menfaat adı altında rekabete aykırı uygulamalara devam edilmesi

ve benzeri rekabet sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir.

4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi ile yukarıda yer verilen uygulamalar yasaklanmış olup idari para cezası yaptırımına tabi kılınmıştır. 4054 sayılı Kanun’un 16. maddesine göre, ihlalde bulunan teşebbüslere, teşebbüs birliklerine veya birlik üyesi teşebbüslere bir önceki yıl **cirolarının %10’una** kadar ve ihlalde belirleyici rolü olan teşebbüs veya teşebbüs birliği yönetici ve çalışanlarına ise bu cezanın **%5’ine** kadar idari para cezası uygulanabilir. Örneğin, bugüne kadar aralarında anlaşarak ekmeğin fiyatını belirledikleri, bölge ve müşteri paylaştıkları ve rakip firmayı piyasa dışına çıkarmaya çalıştıkları gerekçesi ile ekmeğin üreten firmalara açılan dört soruşturmada, toplamda yaklaşık 1.300.000 TL idari para cezası uygulanmıştır. İhlalde bulunan işletmelerin ticari unvanlarının Kurul kararlarında açıkça yer alması ve kamuoyuna ilan edilmesi, verilen maddi para cezası haricinde itibar kaybı anlamına da gelmektedir.

Esnaf ve Sanatkarları Mağdur Eden Rekabet İhlalleri

Kanuna aykırı uygulamalar esnaf ve sanatkarlara mal veya hizmet satan teşebbüsler tarafından yapıldığında, alıcı konumundaki esnaf bu kez rekabet ihlallerinin mağduru olmaktadır. Bir başka ifadeyle, genelde tüm esnaf ve sanatkarlar, özelde **TESK üyeleri**, kendilerine mal ve hizmet tedarik eden teşebbüslerin ve/veya bunların bağlı oldukları teşebbüs birliklerinin 4054 sayılı Kanun kapsamında ihlal olarak değerlendirilebilecek eylem, işlem ve uygulamalarından olumsuz yönde etkilenebilirler.

Bu bağlamda sadece yukarıda yer verilen 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında yer alan uygulamalar değil aynı zamanda adı geçen Kanun’un **“hakim durumun kötüye kullanılmasını”** düzenleyen 6. maddesi çerçevesindeki eylemlere de işaret etmek gerekir. Belli bir piyasa ya da bölgedeki sağlayıcılar (üretici, dağıtıcı veya toptancılar):

- Aşırı fiyat uygulayarak tüketiciyi sömürme,
- Yıkıcı fiyat yoluyla rakiplerin pazara girmesini engelleme,
- Fiyat listelerinin sabit fiyat uygulamasına dönüştürülmesi,
- Mal vermeyi reddetme,
- Ürünleri birbirine bağlayarak satma ve alıcıyı satın almaya zorlama,
- Sadece kendisinden mal tedarik etmeye zorlama,
- Eşit durumdaki alıcılar arasında ayrımcılık yapma,
- Birlikte hareket ederek bazı işletmeleri piyasa dışına çıkarma... gibi davranışlar içine girebilirler.

TESK üyelerinin gerek 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi ve gerekse aynı Kanun’un 6. maddesi kapsamında olduğunu düşündükleri ve muhatap oldukları eylem ve uygulamaları doğrudan

veya bağılı oldukları Oda vasıtasıyla Rekabet Kurumu'na iletmeleri, bu türden ihlallerle mücadele etme bakımından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, ülkemiz mal ve hizmet piyasalarında rekabetin tesisi, korunması ve geliştirilmesi tüm ilgili kesimler açısından son derece önemlidir. **Rekabetçi düzen herkesin yararınadır.** Rekabetçi düzenin işlerlik kazanmadığı piyasalarda sadece nihai tüketiciler değil teşebbüsler de zarar görmektedir. **Haksız kazanç doğuran ve adalet duygusuna ters düşen fırsatçı eğilim ve davranışların sürdürülebilirliği yoktur.** Dolayısıyla, âdil bir piyasa düzeninin oluşturulması ve geliştirilmesi görevinin, yalnız Rekabet Kurumuna değil, diğer kamu otoriteleri dahil, bütün vatandaşlarımıza ve teşebbüslerimize düşen ortak bir görev olduğu belirtilmelidir.

Bu vesileyle, yukarıda belirtilen hususların Konfederasyonunuz aracılığıyla tüm esnaf ve sanatkârlarımız ile bunların bağılı olduğu oda ve derneklere duyurulması, hukuk düzeni ve âdil rekabet ortamının tesisi açısından önemli görülmüştür.

Başarılar diler, desteğiniz ve işbirliğiniz için teşekkür ederiz.